

Sex, drap og tungetale

TEKST

Levi Fragell

PUBLISERT 1. mai 2004

Det måtte skje før eller senere. Og det skjedde i den lille bygda Knutby, ikke langt fra Uppsala i Sverige. Gjennom flere år har kirker i mange land vært rystet av sex-skandaler, hundrevis av kvinner og menn har stått frem og fortalt at de er blitt misbrukt av prester og religiøse ledere. Men illegitim sex og kriminell vold i et hvitmalt bedehus på landsbygda i vårt naboland? Finnes det en fellesnevner for små karismatiske menigheter i Skandinavia og andre skandale-rammede kirker, som for eksempel den katolske? Ja, fellesnevneren er det lukkede rom. Mens avvikende og uakseptabel atferd i en åpen samfunnsinstitusjon blir sett av uavhengige og nøytrale omgivelser, er de religiøse samfunn dette gjelder ofte lukket for innsyn. Stadig nye avsløringer viser at menighetene har beskyttet sine overgripere gjennom årtier, selv etter gjentatte hendelser. Til tross for at det kan dreie seg om grove brudd på straffeloven, er politiet og domstolene først trukket inn når ofrene til slutt har brutt med menigheten og i beste fall har gjenvunnet psykisk helse og selvtillit nok til å ta belastningen ved sosial stigmatisering.

«Prester og predikanter som ønsker å tas på alvor som etiske veiledere bør slutte å lefle med amerikansk ny-karismatikk»

Nå bør det i rimelighetens navn sies at sex-overgrep og vold ikke er utbredte foreteelser i de karismatiske menigheter jeg selv har kjennskap til. (Jeg er oppvokst i Pinsebevegelsen, som også Knutby-menigheten tilhører, og har holdt sosial kontakt med miljøet gjennom alle år.) Jeg mener likevel det er grunn til å advare mot en utvikling som nå finner sted, og hvor Knutby representerer et «worst case scenario». I kjølvannet av den etablerte pinsebevegelsen i Norden, har det vokst frem en ny pinseretning som ofte kalles Trosbevegelsen. Den har sitt utspring i USA, og hadde i flere år institusjonen Troens Bevis i Kvinesdal som sitt brohode, med den populære evangelisten Aril Edvardsen som forgrunnsfigur. Ut i fra dette miljøet skjedde det knoppskyting til Hans Bratteruds Fullevangeliske Kirke og Åge Åleskjærs Oslo Kristne Senter. Bølge etter bølge av karismatiske strømninger har deretter slått innover hele Skandinavia, og bidratt til å endre mye av det frikirkelige liv, ved smertefulle splittelser og spektakulære etableringer. De mest vellykkede nyskapninger for tiden er

menigheten Levende Ord i Bergen og Livets Ord i Uppsala, med henholdsvis Enevald Flåten og Ulf Ekman som ledere. I disse store og mediafokuserede sentrene er det nå et visst innsyn. TV og aviser har brakt avslørende reportasjer om barn som taler i tunger og faller i gulvet under «Guds kraft» osv. Men slike fenomener er etter hvert blitt oppfattet som religiøs folklore og skaper sjelden langvarige reaksjoner. Forbrødringen mellom de sviktede ledere og de nye Guds menn skjer fort, og de stiller gjerne på hverandres plattformer med Bibelen i hånd.

Den alvorligste mentale risikofaktor ligger etter min mening likevel i bakevjene etter det karismatiske tidevann som etter hvert trekker seg tilbake. Her finner vi de små profeter som påberoper seg de samme nådegaver som sine mer vellykkede konkurrenter. De bruker sin karisma for alt den er verdt – og ofte vel så det. De beskytter sitt revir med krav om underkastelse og lukkede dører. De utøver en sjelesorg som binder de svakeste til seg, og dirigerer dem som marionetter ved hjelp av et karismatisk fenomen som kalles «kunnskapsord» – det vil si beskjeder og forutsigelser som ifølge dem selv gis direkte fra Gud. Slik kan de påvirke private og økonomiske forhold, som for eksempel valg av partner og størrelsen på månedlige pengegaver til pastoren og hans hustru. Avisa Vårt Land har nylig omtalt hvordan en menighetsleder og hans kone på denne måten fikk finansiert sitt hus i Oslo. En annen sektleder – med et nært forhold til kjente frikirkepastorer og statskirkeprester i Oslo – knyttet til seg en selvoppnevnt profet fra Oppdal, som blant et utall av «åpenbaringer» også fikk direkte beskjed fra Gud om at det var OK for hardt prøvede Guds menn å holde seg med to hustruer. Sektlederens første hustru aksepterte ikke denne teologien, og han måtte forlate både hjemmet og menigheten.

Slike miljøer skaper forvirring, bitterhet og i verste fall dramatiske personlige og sosiale katastrofer. Tid om annen slår psykiatere og psykologer alarm. Problemet er at fagmiljøet av rimelige grunner avstår fra å generalisere. En ikke-fagmann – som meg – kan lettere tillate seg å bruke bredere pensel: Prester og predikanter som ønsker å tas på alvor som etiske veiledere bør slutte å lefle med amerikansk ny-karismatikk. Dette gjelder etter min mening også den såkalte Oase-bevegelsen, som har etablert seg på luthersk grunn, og som bærer en del av ansvaret for de statskirkemedlemmer som også pleier sine sår etter bisarre hendelser i dette åndsmiljø. Våre politiske ledere burde likeledes tenke seg om før de stiller opp i sommerens bibel-stevner for å styrke sitt velgergrunnlag.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 41, nummer 5, 2004, side 390-391

TEKST

Levi Fragell, Spesialrådgiver i Human-Etisk Forbund